

SPIS TREŚCI

Podziękowania	11
Przedmowa	13
Wprowadzenie	15

Preludia: przed średniowieczem	25
Geografia – 26. Dziedzictwo starożytne – 28. Scenariusz średniowiecznej genezy Europy – 37.	

Rozdział I: Początek Europy. IV–VIII wiek ...	41
Chryścianizacja, święty Augustyn – 41. Założyciele kultury średniowiecznej – 44. Grzegorz Wielki – 47. Najazdy i akul- turacja – 50. Rządy biskupów i mnichów – 55. Nowi boha- terowie, święci – 59. Nowa miara czasu – 57. Przemode- lowanie przestrzeni – 60. Dwa wrogie bieguny: Bizancjum i islam. Wybór obrazów – 61. Ruralizacja Europy – 64. Kró- lestwa i prawo barbarzyńców – 65.	

Rozdział II: Europa poroniona: świat karoliński.

VIII–X wiek.	67
Wzrost znaczenia Karolingów – 68. Karol Wielki, pierwszy Europejczyk? – 70. Przymierze Franków z papieżem. Ka-	

rol Wielki cesarzem – 72. Europejskie dziedzictwo Karola Wielkiego – 75. Europa wojowników... – 77. ...i wieśniaków. – 78. Kultura karolińska warstwą europejską – 80. Francja, Niemcy, Włochy: serce Europy? – 85.

Rozdział III: Europa wymarzona i Europa potencjalna roku tysięcznego 87
Ottońska Europa imperialna. – 87. „Nowa Europa” roku tysięcznego – 89. „Nowi przybysze”: Skandynawowie, Węgrzy, Słowianie – 92. Europejski „ruch pokojowy” – 98. Nowe sanktuarium europejskie w Hiszpanii: Santiago de Compostella – 100. Afirmacja Europy – 102.

Rozdział IV: Europa feudalna. XI–XII wiek .. 105
Postęp agrarny – 105. Ukomórkowanie – 108. Wieś i cmentarz – 109. Parafia – 111. Warstwa najwyższa: szlachta – 111. Rycerskość i dworność – 113. Ewolucja małżeństwa – 118. Miłość dworna – 119. Abelard i Heloiza: intelektualisci i nowocześni kochankowie – 122. Pocałunek w usta – 123. Zakony rycerskie: wojowniczość – 124. Reforma gregoriańska: oddzielenie duchownych i świeckich – 125. Walka cnót i występków. Diabeł w akcji – 127. Kultura ludowa – 128. Monety i dokumenty – 131. Pielgrzymki – 133. Rozdrobnienie feudalne i centralistyczna monarchia – 139. Prestiż i słabość cesarza – 141. Średniowieczny król – 142. Monarchie feudalne – 146. Renesans europejski XII wieku – 154. Rozkwit kultu maryjnego – 155. Doloryzacja kultu Chrystusa – 160. Człowiek na obraz Boga. Chrześcijański humanizm – 162. Narodziny Europy prześladowań – 165. Heretycy – 166. Prześladowania Żydów – 173. Sodomia – 179. Dwuznaczność trądu – 180. Diabeł spuszczone z łańcucha – 182. Peryferie feudalnej Europy – 183. Europa na krucjacie – 187. Krucjata, pierwszy przejaw europejskiej kolonizacji? – 196.

Rozdział V: „Piękna” Europa miast i uniwersytetów.

XIII wiek 197

Sukcesy Europy w XIII w. – 197.

I. Sukces miast: Europa mieszczan 199

Charakter europejskich miast – 208. Hierarchia miejskich zawodów – 214. Miasto europejskie, Jerozolima czy Babilon? – 216. Miasto i demokracja? – 216. Definicja miasta i mieszczanina w średniowiecznej Europie – 218.

II. Sukces handlu: Europa kupców 222

Problem pieniądza – 226. Europa kupców – 227. Rehabilitacja pieniądza – 229. Włosi i hanzeaci – 233.

III. Sukces szkół i uniwersytetów 239

Kultura książki – 249. Tworzenie encyklopedii – 253. Scholastyka – 255. Europa językowa: łacina i języki wernakularne – 262. Wielkie literatury i arcydzieła – 269. Popularyzacja prozy – 270.

IV. Sukces zakonów żebraczych 273

Europa miłosierdzia – 281. Zakony tercjarskie: między duchownymi a świeckimi – 282. Europa gotycka – 283. Europa dworna – 287. Niejednoznaczna nobilitacja pracy – 289. Europa, Mongołowie i Wschód – 292. Wartości zstępują z nieba na ziemię – 295.

Rozdział VI: Jesień średniowiecza czy wiosna nowych czasów? 303

Głód i wojna – 304. Czarna śmierć – 312. Śmierć, zwłoki, taniec śmierci – 316. Europa przemocy – 319. Zerwanie jedności Kościoła: Wielka Schizma – 331. Nowi heretycy: uczniowie Wycliffe’a i Husa – 335. *Devotio moderna* – 339. Narodziny uczuć narodowych – 341. Proroctwa polityczne – 345. Drukarstwo – 346. Gospodarka-świat – 348. Europa, która się otwiera i rozkwita – 349. Florencja, kwiat Europy? – 352. Dwa otwarte umysły: Mikołaj z Kuzy... – 354.

...i Paweł Włodkowic – 356. Zanik cesarstwa? – 357. Uproszczenie mapy Europy – 360. Zagrożenie tureckie – 362. Europejski projekt Jerzego z Podiebradów – 364. Włochy, gwiazda przewodnia i łup Europy – 366. Europejczyk Commynes – 368. Europa spotyka świat zewnętrzny – 369. W stronę Atlantyku i Afryki – 371. Postęp i archaizm statków i nawigacji – 374.

Podsumowanie 379

Chronologia 393
Wydarzenia w Europie – 393. Wydarzenia poza Europą – 406.

Wybrana bibliografia przedmiotu 413